

ІРШАК

УДК 336.71:001.18

Олеся Степанівна
olesyapetrivska@ukr.net

МАКРОЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО ВИДИ

THE MACROECONOMIC FORECAST OF BANKING ACTIVITY DEVELOPMENT AND ITS TYPES

кандидат економічних наук,
доцент, кафедра банківського
і страхового бізнесу, Львів-
ський національний універ-
ситет ім. Івана Франка

У статті досліджено теоретичні основи сутності макроекономічного прогнозування розвитку банківської діяльності та обґрунтовано його необхідність, визначено класифікаційні ознаки і види прогнозів розвитку банківської діяльності, виділено особливості прогнозування розвитку банківської діяльності, а також запропоновано напрями його покращення.

В статье исследованы теоретические основы сущности макроэкономического прогнозирования развития банковской деятельности и обосновано его необходимость, определены и виды прогнозов развития банковской деятельности, выделены особенности прогнозирования развития банковской деятельности, а также предложены направления его улучшения.

The paper discussed the theoretical principles of the macroeconomic forecast of the banking activity and argued its necessity; the classification types and the types of the banking activity development forecast are presented; the features of the banking activity development forecast are highlighted; the directions for further improvement are presented.

Ключові слова: банківська діяльність; прогнозування розвитку банківської діяльності, банківське прогнозування; банківське планування; банківське моделювання; банківський прогноз; прогноз банківської діяльності

Ключевые слова: банковская деятельность; прогнозирования развития банковской деятельности, банковское прогнозирования; банковское планирование; банковское моделирования; банковский прогноз; прогноз банковской деятельности

Keywords: banking activity; the banking activity development forecast, the banking forecast; the banking planning; the banking modeling; the banking forecast; the banking activity forecast

ВСТУП

Побудова прогнозів фінансових результатів банківської діяльності дозволяє планувати подальший її розвиток. Розвиток банківської діяльності залежить, у першу чергу, від правильно прогнозованих майбутніх фінансових результатів банків з врахуванням постійних змін макроекономічних чинників. Надійність і точність макроекономічного прогнозування банківської діяльності залежить від достатньо повної за обсягом, змістом і структурою інформації фінансових результатів діяльності банків, високого рівня достовірності цих даних тощо.

Для того, щоб знизити ризиковість банківської діяльності, необхідно вдаватися до макроекономічного прогнозування її розвитку. Ухвалення рішень керівних органів банків щодо управління банківською діяльністю нерідко зумовлюють негативні наслідки, тому прогнозування (передбачення цих наслідків і вибір найкращого шляху розв'язання у конкретній ситуації) є головним завданням і функцією управління банками.

Дослідження ризиків банківської діяльності, пошук ефективних інструментів виявлення та подолання кризових явищ у банківській діяльності є одними із першочергових завдань загальної макроекономічної політики держави. В умовах нестабільної вітчизняної економіки макроекономічне

прогнозування показників діяльності банків необхідно здійснювати на середньострокову перспективу, що надасть можливості для оптимальної реалізації стратегії розвитку банківництва.

Водночас, комплексне вивчення окреслених питань сприятиме розробленню практичних рекомендацій щодо активізації розвитку банківської діяльності. Усе це зумовило вибір теми статті, її мету, структуру та завдання.

Дослідженню специфіки прогнозування розвитку банківської діяльності присвячені роботи багатьох учених. Значний внесок у розвиток цих питань зробили вітчизняні науковці С.В. Глівенко, В.О. Касьяненко, О.А. Кириченко, В.І. Міщенко, О.Г. Янковий та інші.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є дослідження сутності макроекономічного прогнозування та виділення класифікаційних ознак і видів прогнозів розвитку банківської діяльності.

Для досягнення цієї мети виділено низку завдань, а саме:

– з'ясувати сутність та значення макроекономічного прогнозування розвитку банківської діяльності;

– визначити класифікаційні ознаки і види макроекономічних прогнозів розвитку банківської діяльності;

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet.

При проведенні дослідження використано методи наукової абстракції та групування (при визначенні класифікаційних ознак макроекономічних прогнозів розвитку банківської діяльності), а також системний (при дослідженні сутності макроекономічного прогнозування банківської діяльності).

РЕЗУЛЬТАТИ

Згідно визначення В.О. Касьяненка, під прогнозуванням розуміється наукове виявлення імовірних шляхів і результатів розвитку явищ і процесів у майбутньому, оцінка показників, які характеризують ці явища та процеси стосовно більш чи менш віддаленого майбутнього. Прогнозування – це наукова діяльність, спрямована на виявлення та вивчення можливих альтернатив майбутнього розвитку [4, с. 8].

На думку С.В. Глівенка, прогнозування – процес формування прогнозу про розвиток об'єкта на основі вивчених тенденцій його розвитку [3, с. 7].

Прогнозування – це метод можливого планування, в якому передбачення майбутнього опирається на накопичений досвід і поточні припущення майбутнього [2, с. 910].

Під прогнозуванням діяльності банку необхідно розуміти оцінку перспектив розвитку банку на основі аналізу кон'юнктури ринку, змін ринкових умов на майбутній період. Основна мета прогнозу – визначити тенденції розвитку чинників, які впливають на кон'юнктуру ринку.

На сьогодні в економічній і правовій літературі відсутня єдина точка зору на природу макроекономічного прогнозування, планування та аналізу. Окрім того, одні дослідники ототожнюють ці поняття, інші визначають їх певну підпорядкованість чи взаємодоповнюваність, зміщують акценти на користь того чи іншого поняття, а деякі – повністю розмежують ці поняття.

Планування – це функція передбачення майбутніх тенденцій, встановлених цілей і визначення стратегії та політики досягнення цих цілей. Планування – один із способів, за допомогою якого керівництво забезпечує єдине спрямування зусиль усіх членів банківської установи на досягнення її загальних цілей [1, с. 233].

Планування – це одна із чотирьох найважливіших функцій менеджменту. Воно дає початок управлінському процесу, встановлює ціль, перспективу, необхідні пропорції [5, с. 113].

Між банківським прогнозуванням і банківським плануванням існують розбіжності. Головна з них полягає в тому, що планування має директивний, а прогнозування – імовірнісний та дослідницький характер. Банківське планування і прогнозування є взаємодоповнюючими стадіями управління

банківською діяльністю.

На нашу думку, банківське планування являє собою поставлення чітко визначеної мети банку (отримання прибутку) і передбачення детальних подій розвитку досліджуваних банківських об'єктів.

Принциповою відмінністю понять «прогнозування» і «планування» є характер вихідної інформації: обов'язковість планової інформації і орієнтовний характер прогнозованої інформації. Прогноз, на відміну від плану, має ймовірнісний характер. Його головне завдання полягає у науковому передбаченні можливих альтернатив розвитку банку з вказівкою відповідних ризиків, а також у пошуку варіантів, які забезпечать оптимальний режим досягнення поставлених цілей [6, с. 232].

Ще одним важливим поняттям при дослідженні даної теми є «банківське моделювання», що на нашу думку, є поширеною методикою опису тих чи інших банківських процесів і явищ. Також, чітко можна стверджувати, що банківське моделювання вважається ефективним інструментом банківського макроекономічного прогнозування, оскільки банківське моделювання полягає у заміні банківського об'єкта моделлю з метою дістати інформацію про цей об'єкт, виконуючи експерименти з його моделлю. Якщо результати банківського моделювання підтверджуються, то можуть бути основою для прогнозування розвитку банківської діяльності. Банківська модель – це умовне зображення банківського об'єкта, що відбиває його найістотніші характеристики, які необхідні для проведення дослідження. Будь-яка модель виконує в першу чергу прогностичну функцію, без якої побудова її була б недоцільною для теорії і тим більше для практичного використання.

На наш погляд, банківський прогноз – це інструмент банківського управління, за допомогою якого можна визначати напрями розвитку і ухвалювати конкретні рішення щодо планування банківської діяльності, а також оцінювати в майбутньому їх можливі результати. Слід зауважити, що при банківському прогнозі, саме банк як суб'єкт розробляє прогноз фінансових показників. Прогноз банківської діяльності може здійснювати будь-який суб'єкт (не обов'язково банк), тут наголошується на об'єкті прогнозування.

Ми вважаємо, що прогнозування розвитку банківництва – це процес розробки банківських прогнозів, що ґрунтуються на вивченні закономірностей і тенденцій розвитку банківської діяльності в цілому, виявляє його альтернативні шляхи у майбутньому.

На нашу думку, макроекономічне прогнозування розвитку банківництва – це процес розробки прогнозів банківської діяльності, який ґрунтується на вивченні закономірностей її розвитку з врахуванням змін макроекономічних показників, а також спрямований на здійснення регулювання банківської діяльності з метою забезпечення банківської стабільності та її динамічного розвитку.

На нашу думку, доцільно здійснити класифікацію макроекономічних прогнозів розвитку банківництва (рис. 1).

Рис. 1. Класифікаційні ознаки та види макроекономічних прогнозів розвитку банківської діяльності

Державний макроекономічний прогноз банківської діяльності здійснюється державними органами влади: НБУ, Міністерством фінансів України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Державною фіскальною службою України, Державною фінансовою інспекцією України, Інститутом економіки та прогнозування Національної академії наук України.

Недержавний макроекономічний прогноз банківської діяльності здійснюється банківськими установами, фінансовими організаціями, банками-конкурентами; реальними та потенційними клієнтами. Недержавний макроекономічний прогноз поділимо ще на зовнішній та внутрішній. Зовнішній прогноз банківської діяльності здійснюється рейтинговими агенціями, фінансовими інститутами (з метою визначення впливу подальшої діяльності на банківську систему та економіку в цілому), банками-конкурентами, клієнтами тощо. Внутрішній прогноз банківської діяльності здійснюється безпосередньо всередині банківської установи, відповідним департаментом чи відділом з метою ефективного планування подальшої діяльності.

Цільовий макроекономічний прогноз визначає можливість реалізації цілі управління банківською

діяльністю, дозволяє уточнити ціль банку і сформулювати його місію. Даний вид макроекономічного прогнозу визначає критерії досягнення мети.

Пошуковий макроекономічний прогноз ґрунтується на виявленні закономірних тенденцій у розвитку банківського об'єкта, встановлюється стан прогнозованого банківського об'єкта сьогодні і в майбутньому періоді. Тут не враховуються чинники, які здатні змінити ці тенденції розвитку.

Нормативний макроекономічний прогноз визначає шляхи, терміни, етапи реалізації банківських цілей, досягнення в майбутньому періоді станів банківського об'єкта.

Короткостроковий макроекономічний прогноз, як правило, здійснюється на період 1 місяць, квартал, рік в Україні. У країнах з розвинутою ринковою економікою – 1-3 роки. Цей вид прогнозу дає можливість активно впливати на хід процесів, що відбуваються в діяльності банківських установ, з врахуванням макроекономічних чинників у цей період.

Середньостроковий макроекономічний прогноз здійснюється в межах 1-3 роки в Україні, в розвинутих країнах – 3-5 років. Найчастіше його

складають щорічно та уточнюють у поточному році. На цьому етапі розробляють прогнози оптимального формування та розміщення банківських ресурсів на підставі попереднього прогнозування попиту, пропозиції та умов конкуренції на ринку банківських послуг.

Довгостроковий макроекономічний прогноз розробляють на 3-5 років в Україні, в країнах з розвинутою ринковою економікою – 5-10 років. Характерною ознакою цього виду є використання комбінації кількісних і якісних методів прогнозування. Для цього періоду можливі значні якісні зміни, тому роблять тільки загальні висновки про очікувані зміни.

В основу довгострокового макроекономічного прогнозування, у тому числі і планування розвитку банківської діяльності покладено такі концепції, прогнози та дослідження:

- політичний вплив на розвиток діяльності банків та його довгострокових тенденцій;
- економічні оцінки розвитку банківської діяльності та його довгострокових тенденцій;
- вплив науково-технічного прогресу на структуру та кваліфікацію кадрів у банківській сфері тощо.

Комплексний макроекономічний прогноз банківської діяльності – це використання комплексу статистичних даних макроекономічних показників та результатів діяльності банків, що містить елементи пошукового і нормативного прогнозів. За характером властивостей може бути якісний та кількісний.

Тематичний макроекономічний прогноз – це систематизація статистичних даних макроекономічних показників та результатів діяльності банків за окремими розділами з метою перевірки, оцінки та діагностування якості взаємозв'язків цього розділу з раніше визначеними напрямками.

Періодичний макроекономічний прогноз визначається з певною частотою. Безперервний макроекономічний прогноз здійснюється постійно від початку існування банківського об'єкта до завершення його діяльності.

Оптимістичний прогноз банківської діяльності – це оцінка стану банку, що функціонує в найбільш сприятливих умовах, очікуваний позитивний розвиток показників банку.

Під песимістичним прогнозом розуміється оцінка ймовірного негативного стану розвитку показників діяльності банку, що функціонує в несприятливих умовах.

При реалістичному прогнозі передбачається оцінка величини показників банку, виконана відповідно до найбільш ймовірних умов, яка формується на основі попередніх даних.

Отримані результати про розвиток банківської діяльності відповідно до оптимістичного прогнозу найбільш високі, а відповідно до песимістичного – найбільш низькі. Результати отримані відповідно до реалістичного прогнозу знаходяться між оптимістичним і песимістичним прогнозами.

Позитивний прогноз діяльності банку – це оцінка стану діяльності банку, яку найбільш очікують отримати керівні органи, поступовий процес сходження від нижчого до вищого рівня конкретного показника. Негативний прогноз являє собою розвиток діяльності банку від вищого до нижчого рівня, поступовий процес спаду.

Активний акроекономічний прогноз банку припускає можливість впливу на хід процесу через ряд опосередкованих чинників. Пасивний макроекономічний прогноз банку практично виключає можливість впливу на хід процесу, хоча сприяє адаптації до нього.

ВИСНОВКИ

Таким чином, ми розкрили сутність макроекономічного прогнозування розвитку банківської діяльності, виділили класифікаційні ознаки та види макроекономічних прогнозів. Процес прогнозування банківської діяльності складний і багатетапний. У процесі дослідження ми послуговувалися науковими методами, які допомогли проникнути в сутність даної теми.

Список використаних джерел

1. Банківський менеджмент: підручник / за ред. О.А. Кириченка, В.І. Міщенко. – К.: Знання, 2005. – 831 с.
2. Большой энциклопедический словарь / под ред. А.Н. Азрилияна. – [7-е изд., доп.] – М.: Институт новой экономики, 2007. – 1472 с.
3. Глівенко С.В. Економічне прогнозування: навч. посібник / С.В. Глівенко, М.О. Соколов, О.М. Теліженко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 207 с.
4. Касьяненко В.О. Моделирование та прогнозування економічних процесів: навч. посібник / В.О. Касьяненко, Л.В. Старченко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 185 с.
5. Коробов Ю.И. Банковской портфель-2 (Книга банковского финансиста. Книга банковского юриста): учеб. пособие / Ю.И. Коробов, Ю.Б. Рубин, В.И. Солдаткин – М.: «Соминток», 1994. – 752 с.
6. Янковий О. Г. Вдосконалення планування на підприємстві за допомогою математико-статистичних методів прогнозування / О.Г. Янковий, О.Л. Гура // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1(91). – С. 229–238.